

BRONNEN UIT HET ANCIEN REGIME

De bronnen uit het ancien régime beperken zich niet tot parochieregisters, staten van goed, poortelij of landboeken. Hier brengen we een greep van andere mogelijke hulpmiddelen om gegevens over onze voorouders te vinden.

BEVOLKINGSOVERZICHTEN

1. HAARDEN- EN VOLKSTELLINGEN (vanaf de 15e eeuw)

Er zijn nominatieve haardentellingen bewaard die het aantal (on)belastbare haarden voor verwarming zowel als voor ovens per parochie, dorp of stad aanduiden. Ze geven een beeld van de maatschappelijke status van het gezin.

Volkstellingen geven de samenstelling van het gezin, de inwonende ouders, knechten en meiden.

Doel: bepalen van een belastingcoëfficiënt.

Vindplaats: rijksarchieven - o.a. Bevolkingstelling 1695 in R.A. Kortrijk / Bruine Pakken 6093 (Astene, Deinze-buiten, Deinze-stad, Gottem, Grammene, Machelen, Olsene, Petegem-buiten, Wontergem en Zulte) - sommige zijn gepubliceerd in *Vlaamse Stam*.

2. SCHADERAPPORTEN

Schade veroorzaakt door voorbijtrekkende troepen, inkwartiering of zelfs door natuurelementen.

Doel: eventuele vergoeding.

Vindplaats: rijksarchieven.

3. LIJSTEN VAN WEERBARE MANNEN (vanaf 16e eeuw)

Monsteringen van mannen die voor eventuele bewakingsopdrachten in aanmerking kwamen in tijden van oorlog of troebelen.

Vindplaats: o.a. RA Gent (Raad van Vlaanderen).

Verskillende lijsten zijn verschenen als afzonderlijke publicatie (kasselrijen leper, Veurne, Kortrijk, Oudenaarde), andere in tijdschriften (Langemark, Waregem, Veurne...).

REKENINGEN (vanaf de 14e eeuw)

Opgesteld door overheidsinstellingen (centraal, gewestelijk, lokaal; kerkelijk). Ze kunnen informatie bevatten die de familiegeschiedenis verrijken: betaling van lonen, representatiekosten, verplaatsingsvergoedingen, inschrijving nieuwe poorters, namen van pachters van burgerlijke of kerkelijke pachtgoederen, behoeftigen, ondersteunden...

We kennen o.a.

- baljuwrekeningen (In Fondsen Rekenkamers in rijksarchief Brussel en D.A. Rijsel);
- kasselrijrekeningen (Fondsen Rekenkamers en kasselrijarchieven in rijksarchieven);
- stadsrekeningen en parochierekeningen (Stads- en rijksarchieven);
- kerkrekeningen (Fondsen van kerkfabrieken (in rijksarchieven), archieven bisdom);
- disrekeningen (rekeningen van Armentafels, meestal in fondsen van kerkfabrieken in rijksarchieven.).

SCHEPENARCHIEVEN. GERECHTELIJKE ARCHIEVEN.

Akten die in de **schepenregisters** werden ingeschreven, kregen een wettelijk karakter. Dit zijn de registers van wettelijke passeringen, ook schepenbrieven, schepenkennissen, actes scabinales, akten en contracten geheten. Het zijn registers met **willige rechtspraak**. We leren er de identiteit van de opsteller of aangever kennen, zijn financiële, economische en sociale stand.

Wat kunnen we daarin aantreffen?

weesrekeningen;	testamenten;
staten van goed;	huwelijkscontracten;
verkoopakten (overdracht van grond);	controle op afbraak en
registratie van leningen (rentebrieven);	verbouwingen van
huizen;	
pachtcontracten;	aanstellingen en
benoemingen;	
borgstellingen;	verslagen van
lijkschouwingen.	

Daarnaast is er ook een **contentieuze rechtspraak** in te delen in burgerlijke zaken en strafzaken (**gerechtelijke archieven**). Ze bevatten procesbundels, borgstellingen, dagvaardingen, registers met vonnissen (al dan niet uitgewerkt) en procedureregisters (ferieboeken; enkwesten of registers van onderzoek en getuigenisverklaringen).

Vindplaats: cfr.

J. Buntinx. *Inventaris van het archief van de Raad van Vlaanderen*. Brussel, 1964-1978 (9 delen - met index - periode 1370-1795.)

Ook in: ARA Brussel en andere rijks- en stadsarchieven. Schepenregisters in elk archief betreffende een heerlijkheid.

Vanaf begin 14e eeuw.

GOEDERENBEZIT

De woonplaats en eventueel het goederenbezit van onze voorouders zijn achterhaalbaar. Er staan ons naast de landboeken tal van bronnen ter beschikking:

1. LEENBOEKEN (vanaf de 14e eeuw)

Ze vermelden de leenmannen die van een heer één of meer lenen hielden. Omdat ze ook de wijzigingen van leenschap bevatten, vinden we er verscheidene generaties leenhouders in terug. Ook landbouwers bezaten lenen.

2. DENOMBREMENTEN

Een denombrement is een akte waarin aard, rechten en plichten van de leenheer en zijn nieuwe leenman werden opgetekend. Het bevat een volledige beschrijving van het leen.

3. RENTE- EN CIJNSBOEKEN (resp. vanaf 14e en 15e eeuw)

Documenten met registratie van cijnsplichtigen en hun jaarlijks op te brengen grondrente. Veranderingen van eigenaar en doodkoop werden genoteerd.

Daarbij horen ook de spijkerboeken, waarin de spijkerrente of graanrente die rechtstreeks aan de graaf van Vlaanderen werd betaald, staat genoteerd. De registratie van verscheidene generaties kan de gegevens over opklimming binnen onze familiegeschiedenis flink aandikken.

4. KAARTEN EN PLANNEN

Feodale kaarten, kaarten van heerlijkheden, opmetingen van grond... ze laten ons soms toe de woonplaats van onze voorouders terug te vinden. Een vergelijking met de 19e-eeuwse Popp-kaart kan daarbij leerrijk zijn, het stelt ons in staat het perceel nu nog terug te vinden.

5. QUOTEBOEKEN

Registers met de aanduiding van de grondgebruikers en mutaties. Verwijzingen naar het landboek.

6. ZETTINGKOHIEREN (vooral 17e en 18e eeuw)

Een zetting is een vermogensbelasting. Zettingkohieren bevatten namen van de belastingplichtigen, het aantal gebruikte bunders of ander te belasten zaken (tienden, molens...) en het te betalen bedrag. Ook de *afsetenen* (*afdryvers*, *buytenlanders*) komen erin voor, zij woonden niet in het te belasten dorp, maar hadden er wel onroerend goed.

7. PENNINGKOHIEREN (16e eeuw)

Een penningheffing was een belasting op onroerend goed en van de jaarwinsten uit de handel. De 20e-penningkohieren (ca. 1571) bijv. geven ons alle eigenaars en pachters van woningen van een heel dorp.

Vindplaatsen:

Stadsarchief Gent (Oost- en West-Vlaanderen): XXe, Ve en Xe penningkohieren (1544-1579) (belangrijkste verzameling).

Ook in ARA Brussel en provinciale rijksarchieven.

Sommige penningkohieren zijn gepubliceerd.

BEHEER VAN WEESGOEDEREN

Het weesbeheer nam in het ancien régime een aparte plaats in. De zorg om de weeskinderen was aanleiding tot het ontstaan van een echte documentenstroom waarvan de staten van goed de bekendste zijn. Nochtans beschikken we over heel wat aanvullende bronnen: weesakten, voogdijboeken en -akten, weesrekeningen, registers van weesgeld of *kennessen*, registers van renonciaties (weigering van nalatenschap), borgstellingen...

Vindplaats: rijksarchieven en stadsarchieven

Gepubliceerde inventarissen kunnen het onderzoekwerk versnellen bv.:

G. Demuyne. *Inventaris der Staten van Goede van Oost-Vlaanderen*. Gent, 1983.

P. Van Butsele. *Alfabetische klappers met genealogische analyses op de staten van goed van Pamele-Oudenaarde*. Oudenaarde, 1979-1984, 6 dln.

Tony Vanhee